

Catalunia Capital AB
Box 5347
102 47 Stockholm

Varning med sanktionsavgift enligt 57 § konsumentkreditlagen (2010:1846)

Konsumentverkets beslut

Konsumentverket meddelar Catalunia Capital AB (org.nr. 556812-9414) en varning. Varningen förenas med en sanktionsavgift om 1 150 000 kronor.

Bakgrund

Konsumentverket beslutade den 30 september år 2021 att inleda en granskning av Catalunia Capital AB:s (Catalunia eller bolaget) kreditprovningar. Bolaget har tillstånd som konsumentkreditinstitut hos Finansinspektionen (FI) och erbjöd vid tiden för granskningen krediter till konsumenter under varumärkena "Nätlån" och "Extralånet".

Granskningen har omfattat samtliga av Catalunias beviljade krediter under vecka 31, 33, 34 och 35 år 2021. Konsumentverket har med anledning av granskningen från bolaget begärt in det underlag som legat till grund för provningen av ovan angivna krediter tillsammans med en utförlig beskrivning av kreditprovningsprocessen. Bolaget har vidare ålagts att, för samtliga begärda krediter, redovisa vilka av krediterna som inte återbetalats i tid samt att redogöra för i vilket skede av indrivningsprocessen nämnda krediter återfinns.

Konsumentverket har vidare begärt Catalunias redovisning av det totala antalet ansökningar om krediter under kvartal två och tre år 2021. Av det totala antalet beviljade krediter har Konsumentverket bland annat efterfrågat uppgifter om hur många krediter som beviljats och utbetalats, antalet avslag, hur många av de beviljade krediterna som fått lägre kreditbelopp beviljat än vad som ansökts om och uppgifter om hur stor andel av de utbetalade krediterna som har lämnats för inkassoåtgärd respektive lett till ansökan om betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten.

Rättslig reglering

Konsumentkreditlagen

Konsumentverket är tillsynsmyndighet gällande kreditprövning för de bolag som enligt lag (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter (LVK) har tillstånd som konsumentkreditinstitut från FI. Enligt 55 § konsumentkreditlagen (2010:1846) (KkrL) utövar Konsumentverket tillsyn över att lagen följs.

Av 12 § första stycket KkrL följer att en näringsidkare ska pröva om en konsument har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon åtar sig enligt kreditavtalet. Kreditprövningen ska grundas på tillräckliga uppgifter om konsumentens ekonomiska förhållanden. Krediten får beviljas endast om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra sitt åtagande.

Om näringsidkaren inte följer kraven i 12 § KkrL får Konsumentverket, enligt 57 § samma lag, meddela näringsidkaren en varning. En varning ska förenas med sanktionsavgift, om överträdelsen inte är ringa. Om näringsidkaren tidigare har meddelats en varning eller om överträdelsen är särskilt allvarlig, får Konsumentverket förelägga en näringsidkare att upphöra med att lämna krediter. Vid bedömningen av om en överträdelse är särskilt allvarlig ska särskild hänsyn tas till om näringsidkaren vid upprepade tillfällen har brustit i sin skyldighet enligt 12 § och om bristerna är systematiska.

Enligt 58 § KkrL ska sanktionsavgiften bestämmas till lägst femtusen kronor och till högst tio miljoner kronor. Avgiften får inte överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående räkenskapsår. Om överträdelsen har skett under näringsidkarens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas. När avgiftens storlek bestäms ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är.

Bestämmelserna om kreditprövning i KkrL genomför direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådet direktiv 87/102/EEG (direktivet). Det i 12 § första stycket KkrL använda uttrycket "tillräckliga uppgifter" är hämtat från direktivet. Med det avses att näringsidkaren måste samla in så många uppgifter att konsumentens betalningsförmåga för krediten i fråga kan bedömas med en hög grad av säkerhet. Näringsidkaren är i allmänhet skyldig att skaffa sig en helhetsbild av konsumentens ekonomiska situation. Uppgifterna ska normalt alltid omfatta konsumentens inkomster och övriga kreditåtaganden. Visar uppgifterna att betalningsförmågan på grund av inkomst är osäker, kan förmögenhetsförhållanden ha betydelse. Flera uppgiftskällor kan behöva användas. Uppgifter kan inhämtas från konsumenten, från en kreditupplysning, från en databas som förs av en myndighet, eller från kreditgivarens eget register eller databas. Informationskällorna är delvis överlappande och vilka informationskällor som ska användas vid en viss kreditprövning får avgöras mot kravet på att prövningen ska grundas på tillräckliga uppgifter. Konsumenten bör normalt tillfrågas om sina ekonomiska förhållanden, men i praktiken är det sällan tillräckligt med uppgifter

endast från konsumenten. Konsumentens uppgifter bör alltid kontrolleras, t.ex. med hjälp av en aktuell kreditupplysning (prop. 2009/10:242 s. 100 f.).

Då krediter blivit allt mer lättillgängliga för konsumenterna och då skuldsättningen hos konsumenterna ökat ställs det stora krav på kreditgivarna att noggrant undersöka den enskilde konsumentens förutsättningar att återbetala den kredit som han eller hon har ansökt om. Vidare framgår det att det krävs att näringsidkarna i sin dagliga verksamhet lever upp till kravet på att göra ordentliga kreditprövningar, detta för att reglerna om kreditprövning ska få avsedd effekt och bidra till att överskuldsättningen hos konsumenter minskar (prop. 2013/14:34 s. 7).

Praxis

Frågan vad som krävs för att kreditprövning ska anses vara grundad på tillräckliga uppgifter om konsumentens ekonomiska förhållanden har prövats av Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) i dess avgörande HFD 2017 ref. 64. Den i avgörandet aktuella kreditgivaren hade inte tillstånd som konsumentkreditinstitut enligt LVK. Kreditgivaren gav endast kredit för köp av kreditgivarens egna produkter och med ett maximalt belopp om 10 000 kr. Kreditgivaren hade som underlag för sin kreditprövning inte direkt från konsument hämtat in några uppgifter avseende dennes inkomster, utgifter eller övriga krediter. Kreditgivarens kreditförluster uppgick till någon procent per år och cirka 0,3 procent av samtliga betalningsaviseringar lämnades till inkasso. Kreditgivarens kreditprövningsrutin innebar att kreditgivaren i ett första steg gjorde en intern prövning baserad på kreditgivarens kännedom om kunden samt på visst sätt kontrollerade så att kunden inom viss tid inte tidigare spärrats för kredit eller fått avslag på en kreditansökan. I nästa steg vände sig kreditgivaren till ett på kreditbedömningar specialiserat externt företag vilket fastställde ett så kallat scoringvärde för konsumenten. Scoringvärdet grundades på uppgifter från offentliga register och från företagets egen databas. Utifrån scoringvärdet avgjorde kreditgivaren sedan om kunden skulle beviljas kredit och i så fall med vilket belopp. HFD fann att kreditgivarens kreditprövning, med hänsyn till nedan följande omständigheter, var grundad på tillräckliga uppgifter. Kreditgivaren gav endast kredit för köp av egna produkter (i huvudsak kläder och hygienartiklar) och utgifterna för dessa var av det slag som ingår i en konsuments normala levnadskostnad. Krediten avsåg låga belopp som beviljades endast stegvis upp till en högsta kreditgräns om 10 000 kr. Till detta kom att kreditgivaren hade små kreditförluster och få inkassoärenden.

I avgörandet konstaterade HFD att den omständigheten i sig, att en kreditgivare inte inhämtar information direkt från en enskild kund, inte innebär att en kreditgivares kreditprövning grundas på otillräckliga uppgifter. HFD fann att direktivets reglering inte på ett uttömmande sätt anger vilka uppgifter som en kreditgivare ska lägga till grund för sin bedömning och inte heller om, eller hur, dessa uppgifter ska verifieras. Regleringen ger enligt HFD därmed kreditgivaren ett utrymme att skönsmässigt bedöma om de uppgifter kreditgivaren har att tillgå är tillräckliga som dokumentation för konsumentens kreditvärdighet och om de måste stämmas av mot andra uppgifter. Kreditgivaren ska, i varje enskilt fall och med beaktande av de

särskilda omständigheterna i det fallet, bedöma om uppgifterna är tillräckliga. Bedömningen kan variera beroende på bland annat omständigheterna när kreditavtalet ingås och kreditbeloppets storlek.

Konsumentverkets allmänna råd

I Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter KOVFS 2020:1 framgår att en creditsökandes ekonomiska förutsättningar att fullgöra kreditavtalet bör bedömas mot bakgrund av dennes inkomster, utgifter och skulder. Av de allmänna råden och dess beslutspromemoria framgår att kreditgivaren bör inhämta uppgifter från konsumenten eller på annat sätt vad gäller uppgift om inkomster och utgifter. Uppgift om aktuella krediter och avbetalningar bör inhämtas direkt från konsumenten. De inhämtade uppgifterna bör vidare kontrolleras. Inkomsten kan kontrolleras mot taxerad inkomst och vid behov även mot inhämtade lönespecifikationer. Uppgiften om utgifter bör kontrolleras och jämföras mot t.ex. vedertagna levnadsomkostnadsschabloner samtidigt som kreditgivaren beaktar att dessa schabloner inte omfattar alla relevanta utgifter. Konsumentens lämnade uppgift om befintliga skulder och avbetalningar bör kontrolleras mot en kreditupplysning. Om kreditgivaren i en kreditupplysning eller på annat sätt fått uppgift om tidigare kreditförfrågningar, eller befintligt skuldsaldo bör denna uppgift kontrolleras genom följdfrågor till konsumenten, särskilt i de fall där konsumenten uppgivit noll kronor eller ett lågt belopp avseende befintliga krediter i ansökan. Kreditgivaren bör med utgångspunkt i de inhämtade samt kontrollerade uppgifterna beräkna konsumentens betalningsutrymme för att säkerställa konsumentens återbetalningsförmåga.

Catalunias uppgifter

Genom granskning av Catalunias yttranden och i ärendet inlämnat underlagt har följande framkommit.

Hur kreditprövningen gått till

I skrivelse till Konsumentverket beskriver Catalonia sin kreditprövningsprocess på följande sätt.

En konsument kan ansöka om en kredit hos Catalonia på webbplatserna www.natlan.se och www.extralanet.se. För att ansöka om en kredit behöver konsumenten bland annat lämna uppgifter om önskat lånebelopp, önskad återbetalningstid, kontaktuppgifter, information om anställning, sammansättning av det hushåll i vilket konsumenten ingår samt syftet med lånet. Utöver detta behöver konsumenten bland annat uppge inkomst efter skatt per månad, konsumentens del av hushållskostnaderna, konsumentens del av övriga kostnader och kostnader för räntor och amorteringar. Av bolagets inskickade filmklipp framgår också att konsumenten måste legitimera sig med hjälp av e-legitimation. Därefter sker en kontroll av ansökan mot Catalunias aktuella kreditregister. Om detta inte medför ett

avslagsbeslut kommer konsumenten vidare i ansökningsprocessen. Bolaget gör då en kontroll mot folkbokföringsregistret och inhämtar eventuella kompletteringar från konsumenten. Efter detta skickas ansökan till bolagets interna datasystem där en kontroll mot bland annat Kronofogdens register utförs.

Ärendet hanteras vidare manuellt där uppgifter som lämnats granskas och värderas. I detta steg kan Catalonia, vid tveksamhet kring uppgifter, begära in kompletterande information, t.ex. lönespecifikationer eller liknande. Utöver detta inhämtar bolaget också alltid information om konsumentens kontohistorik som kontrolleras. Den rapporten ska noggrant gås igenom av bolaget för att verifiera uppgifterna och identifiera eventuella riskfaktorer. Bolaget har exemplifierat vad som ska kontrolleras i kontohistoriken med bland annat andra lån och krediter, avbetalningar på andra lån och krediter och eventuella betalningar till inkassobolag. Om bolaget inte beslutar att avslå ansökan tas en kreditupplysning.

En kreditupplysning görs via ett externt företag. I kreditupplysningen ingår bland annat uppgifter om betalningsanmärkningar, tidigare förfrågningar hos kreditupplysningsföretaget och taxerade inkomstuppgifter. Av kreditupplysningsföretaget erhålls också ett kreditvärdighetsbetyg för konsumenten.

Om de inhämtade uppgifterna är tillfredsställande så fattar Catalonia ett beslut om att godkänna ansökan. Under denna process görs en sammanställning över inkomster och utgifter samt vilka marginaler som konsumenten har i sin ekonomi. Bolaget granskar sedan sammanställningen och godkänner krediten om det finns utrymme. Bolaget kan också besluta om att godkänna krediten med ett lägre belopp och/eller justera återbetalningstiden för konsumenten. Konsumenten tillfrågas då om denne accepterar detta innan krediten slutligen godkänns.

När bolaget har godkänt krediten skickas ett mejl om godkännandet till konsumenten samtidigt som ett skuldebrev skickas till kunden.

De beviljade krediterna på webbplatsen natlan.se

Av det av Catalonia inlämnade underlaget avseende sökta och beviljade krediter under kvartal två och tre år 2021 har bland annat följande framkommit. Av det totala antalet mottagna ansökningar beviljades och därefter utbetalades cirka 14 procent. Per den 25 oktober år 2021 när uppgifterna skickades in var 49 procent av konsumenterna i fas med betalning av sina krediter (återbetalade krediter undantagna), 17 procent av krediterna hade överlämnats till inkasso och sex procent av krediterna hade lämnats till ansökan om betalningsföreläggande hos Kronofogden.

Avseende de krediter som beviljats under de granskade veckorna 31, 33, 34 och 35 år 2021 framgår av Catalunias ingivna uppgifter att krediter beviljats avseende belopp mellan 1 000 – 10 000 kronor. Konsumenterna har som syfte med den sökta krediten bland annat angett samla lån, renovering, semester, flytt, vård och hälsa, vitvaror och fordon. Per den 2 december år 2021 var cirka 44 procent av de aktuella krediterna slutbetalda och avslutade och cirka 40 procent följde upplagd avbetalningsplan.

Ungefär nio procent av krediterna hade överlämnats till någon form av inkassoåtgärd och cirka två procent av krediterna hade lämnats till ansökan om betalningsföreläggande hos Kronofogden.

De beviljade krediterna på webbplatsen extralanet.se

Av det av Catalonia inlämnade underlaget avseende sökta och beviljade krediter under kvartal två och tre år 2021 har bland annat följande framkommit. Av det totala antalet mottagna ansökningar beviljades och därefter utbetalades cirka elva procent. Per den 25 oktober år 2021 när uppgifterna skickades in var cirka 90 procent av konsumenterna i fas med betalning av sina krediter (återbetalade krediter undantagna), tio procent av krediterna hade överlämnats till inkasso och noll procent av krediterna hade lämnats till ansökan om betalningsföreläggande hos Kronofogden.

Avseende de krediter som beviljats under de granskade veckorna 31, 33, 34 och 35 år 2021 framgår av Catalunias ingivna uppgifter att krediter beviljats avseende belopp mellan 10 000 – 50 000 kronor. Konsumenterna har som syfte med den sökta krediten bland annat angett samla lån, renovering, semester, flytt, vård och hälsa, vitvaror och fordon. Per den 2 december år 2021 var cirka åtta procent av de aktuella krediterna slutbetalda och avslutade och cirka 80 procent följde upplagd avbetalningsplan. Tolv procent av krediterna följde upplagd avbetalningsplan men där bolaget skickat påminnelse.

Konsumentverkets bedömning av bolagets kreditprövning

Bolagets kontroll och beräkning av inhämtade uppgifter

Av Catalunias inlämnade material framgår att bolaget beräknar respektive konsuments återbetalningsförmåga med hjälp av en "kvar att leva på kalkyl" (KALP). I beräkningen tar bolaget hänsyn till inkomster, utgifter och skulder. Uppgifterna härstammar från konsumenten själv men också från andra aktörer på marknaden. Informationen har inhämtats från bland annat Kronofogden, ett kreditupplysningsföretag och en kontoinformationstjänst.

I Konsumentverkets granskning har myndigheten uppmärksammat brister i den kreditprövning som Catalonia genomfört under veckorna 31, 33, 34 och 35 år 2021. Konsumentverket har i detta avseende uppmärksammat att bolaget inte använt uppgifterna från kontoinformationstjänsten på ett tillräckligt sätt. Myndigheten har vid stickprovskontroller uppmärksammat konsumenter som uppgivit en felaktig befintlig kostnad för ränta och amortering per månad i förhållande till den informationen som framgår av kontohistoriken som bolaget haft tillgång till. I vissa fall har dock bolagets KALP-beräkning ändå gått ihop oaktat differensen mellan konsumentens egen uppgivna kostnad för ränta och amortering per månad och den kostnaden som framgår av kontohistoriken. Konsumentverket har dock uppmärksammat fall där skillnaden mellan konsumentens egen uppgivna kostnad för

ränta och amortering per månad och den kostnaden som framgår av kontohistoriken varit så stor att bolagets KALP-beräkning inte hade gått ihop om bolaget kontrollerat och beräknat uppgifterna mot informationen i kontohistoriken. En konsument som ansöker om en kredit hos bolaget och lämnar uppgifter om sin ekonomi ska kunna förvänta sig att bolaget använder samtliga inlämnade uppgifter för att säkerställa att konsumenten har den återbetalningsförmågan som krävs för att betala tillbaka krediten. Om konsumenten saknar återbetalningsförmåga så riskerar denne att hamna hos inkasso eller Kronofogden. Konsumenten riskerar också att behöva ingå ytterligare kreditavtal med andra kreditgivare för att kunna återbetala skulden.

Mot bakgrund av ovan är det Konsumentverkets uppfattning att Catalonia haft tillgång till information om konsumenternas kontohistorik som hade kunnat användas för att kontrollera uppgifter om befintlig kostnad för ränta och amortering per månad. Konsumentverket har vid stickprovskontroller uppmärksammat att informationen från kontohistoriken borde ha medfört avslag på krediter som bolaget beviljat. Det finns således konsumenter som beviljats krediter men som inte haft ekonomiska förutsättningar att fullgöra åtagandena. Det är följaktligen, i förhållande till det material som bolaget haft att tillgå vid tidpunkten för besluten, tydligt att bolagets kreditprövning brustit i kontrollen och beräkningen av konsumenternas återbetalningsförmåga (se bilaga). Detta är extra olyckligt då de beviljade krediterna har en hög ränta och i vissa fall är så kallade högkostnadskrediter dvs. krediter med en effektiv ränta som överstiger referensräntan med ett tillägg om 30 procent.

Catalonia har genom ovan uppgivna förfarande inte säkerställt huruvida konsumentens aktuella skuldsituation förändrats i förhållande till informationen som framgår av kontohistoriken genom t.ex. följdfrågor till konsumenten. Konsumentverket har genom granskning av kontohistoriken uppmärksammat flertalet löpande avbetalningar och andra inbetalningar till kreditgivare och inkassobolag under perioden. Av KOVFS 2020:1 framgår att om en kreditgivare i en kreditupplysning eller på annat sätt fått uppgift om tidigare kreditförfrågningar, eller befintligt skuldsaldo bör denna uppgift kontrolleras genom följdfrågor till konsumenten, särskilt i de fall där konsumenten uppgivit noll kronor eller ett lågt belopp avseende befintliga krediter i ansökan. I aktuellt fall har bolaget inte efterfrågat kompletterande material och således inte undersökt om skuldsituationen förändrats i förhållande till den aktuella kontoinformationen. Eftersom bolaget inte inhämtat kompletterande material som kan styrka en ändring av skuldsituationen så är Konsumentverkets uppfattning att uppgifterna, för att bolaget ska leva upp till kravet på ordentliga kreditprövningar, ska kontrolleras och beräknas utifrån de aktuella uppgifterna som framgår av kontohistoriken.

Bristerna i bolagets kreditprövning är så allvarliga att de motiverar en varning förenad med sanktionsavgift

Konsumentverket har funnit att Catalonia brustit i sin kreditprövning. Eftersom bristerna gäller en inte obetydlig del av de krediter som beviljats under den granskade perioden och då bristerna är återkommande under samtliga granskade veckor är bristerna att anse som systematiska. Då bolaget har systematiska brister i

sin kontroll av konsumenters kontohistorik har bolaget beviljat krediter till konsumenter som saknar återbetalningsförmåga. Konsumentverket bedömer därför att bristerna i bolagets kreditprövningsprocess vid tiden för granskningen varit allvarliga. Av detta skäl ska Catalonia tilldelas en varning enligt 57 § KkrL. Överträdelsen är inte ringa och ska därför förenas med en sanktionsavgift.

Catalonia hade, vid tiden för granskningen, föregående år (2020) en omsättning som uppgick till dryga 23 miljoner kronor. Det högsta belopp som en sanktionsavgift i detta fall kan bestämmas till är således 2,3 miljoner kronor. De brister vilka granskningen visat i bolagets kreditprövning är systematiska och nog allvarliga för att föranleda en varning med sanktionsavgift. Graden av allvarlighet är däremot inte sådan att sanktionsavgiften bör sättas i det högre spannet av den för avgiften anvisade summan. I bedömningen får också tillmätas betydelse att bolaget ändrat leverantör av kontoinformation så att informationen numera tillhandahålls mer lättillgänglig och överskådlig. Bolaget har således vidtagit åtgärder för att säkerställa att de brister i kreditprövningen som myndigheten uppmärksammat inte återupprepas.

Konsumentverket finner att varningen ska förenas med en sanktionsavgift om 1 150 000 kronor.

Daniel Karfs
Bitr. Konsumentombudsman, beslutande

Martin Olsson
Jurist, föredragande

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Beslutet kan överklagas inom tre veckor från det att klaganden tagit del av beslutet. Överklagandet ska göras skriftligen och ställas till Förvaltningsrätten i Karlstad men skickas till Konsumentverket. I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som begärs.